

Przegląd polskich opracowań naukowych

**Jakub Pawliczak, *Zarejestrowany związek partnerski a małżeństwo*,
seria Monografie LEX, Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa 2014,
ss. 400, ISBN 978-83-264-3370-2.**

Monografia stanowi pierwsze i niezwykle nowatorskie w polskim piśmiennictwie prawniczym opracowanie dotyczące instytucji zarejestrowanego związku partnerskiego oraz małżeństwa osób tej samej płci. Celem opracowania jest określenie charakteru prawnego prezentowanych zagadnień, a poczynione badania pozwalają sformułować tezę, zgodnie z którą „[...] w każdej postaci normatywnej zarejestrowany związek partnerski wzorowany jest na instytucji małżeństwa oraz pełni taką samą funkcję jak małżeństwo – gwarantuje ochronę prawną osobom, które zdecydowały się na sformalizowanie wzajemnych relacji” (s. 25). Natomiast „[i]nstytucjonalizacja nadaje związkom partnerskim wymiar publiczny” (s. 85). Trafność wybranej problematyki uzasadnia tocząca się publiczna dyskusja na temat instytucjonalizacji związków partnerskich w Polsce i problemy wynikające z faktu zarejestrowania ich za granicą.

Publikacja składa się z dziesięciu rozdziałów oraz licznych podrozdziałów. Rozdział pierwszy dotyczy prawa wobec związków osobistych na przełomie XX i XXI w. Autor omawia genezę zarejestrowanego związku małżeńskiego, analizując rejestrację partnerstw domowych w Stanach Zjednoczonych, rejestrację związków niemałżeńskich w państwach europejskich oraz genezę instytucji zarejestrowanego partnerstwa, które to pierwszy raz pojawiło się w 1989 r. w Danii. Ponadto dokonuje przeglądu genezy prawnej i otwarcia małżeństwa osób tej samej płci w systemach *common law* i w systemach prawa cywilnego. Bada również regulację prawną związków nieformalnych (faktycznych) poprzez wskazanie pojęcia i rozwoju tej instytucji. Rozdział drugi zawiera społeczne i teoretyczno-prawne uwarunkowania regulacji związków osobistych. Autor zwraca uwagę na zmiany charakteru relacji między małżonkami, rozwój alternatywnych form życia rodzinnego, upowszechnienie się kohabitacji (związków nieformalnych), wskazując tendencję wzrostową społecznej akceptacji dla związków osób tej samej płci, oraz reakcje prawa na to zjawisko. W rozdziale tym podnosi problematykę indywidualizmu i autonomii jednostki w prawie rodzinnym i zagadnienia wieloaspektowe, takie jak: funkcjonalne,

równościowe i tradycyjne podejścia prawa do regulacji związków osobistych. Rozdział trzeci poświęcony jest prawnej charakterystyce instytucji zarejestrowanego związku partnerskiego. Biorąc pod uwagę rozwój regulacji w tym zakresie, autor dokonuje rekonstrukcji pojęcia tego związku w ujęciu prawnoporównawczym, ze wskazaniem definicji i cech konstrukcyjnych oraz określeniem typów zarejestrowanego związku partnerskiego, uwzględniając klasyfikację związków osobistych. Znajdujemy tu zarówno ujęcie doktrynalne omawianych zagadnień, jak i propozycje zmian w tym zakresie. Kolejne rozdziały od czwartego do szóstego stanowią szczegółową analizę trzech typów zarejestrowanych związków partnerskich. Przedstawione zostały najbardziej reprezentatywne rozwiązania prawa obcego, zestawione z przepisami prawa małżeńskiego. Autor za punkt wyjścia obiera regulacje przyznające partnerom najmniej uprawnień, tym samym przewidujące najwięcej różnic między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem. Następnie omawia rozwiązania prawa obcego najbardziej zbliżone do regulacji małżeństwa. Zgodnie z przyjętą metodologią rozdział czwarty dotyczy zarejestrowanych związków partnerskich typu „kontraktowanego”, z uwzględnieniem instytucji wykształconych we Francji i w Belgii. Rozdział piąty stanowi analizę zarejestrowanego związku partnerskiego typu „małżeństwo-minus”, opartą na regulacjach Niemiec, Szwajcarii i Irlandii. Z kolei w rozdziale szóstym przedstawione zostały zarejestrowane związki partnerskie typu „quasi-małżeństwo”, na przykładzie rozwiązań: nordyckich – Norwegia, Szwecja, Islandia, Finlandia; brytyjskich – Anglia, Walia, Szkocja, Irlandia Północna; i holenderskich. Rozdział siódmy stanowi zestawienie dotychczasowych polskich projektów ustaw o związkach partnerskich, z jednoczesną krytyczną ich analizą na tle krajowego prawa małżeńskiego. Kolejny, ósmy, rozdział dotyczy problematyki małżeństwa zawartego przez osoby tej samej płci oraz różnej płci, ze wskazaniem na różnice i podobieństwa między tymi małżeństwami. Poddając wnikliwej charakterystyce małżeństwo zawarte przez osoby tej samej płci, autor omawia w porządku chronologicznym regulacje wywodzące się z: Holandii (2001), Belgii (2003), Hiszpanii, Kanady (2005), Republiki Południowej Afryki (2006), Norwegii (2008), Szwecji (2009), Portugalii, Islandii, Argentyny (2010), Danii (2012), Urugwaju, Nowej Zelandii, Francji, Anglii, Walii (2013), Szkocji i Luksemburga (2014). Ponadto uwzględniając możliwość zawarcia małżeństwa przez osoby tej samej płci, wymienia dwadzieścia stanów Ameryki Północnej oraz Meksyk i Brazylię. W rozdziale dziewiątym zawarto prawnoporównawczą syntezę i ocenę podobieństw oraz różnic między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem w prawie cywilnym. Rozdział dziesiąty przedstawia cywilnoprawne, międzynarodowe i konstytucyjne uwarunkowania instytucjonalizacji związków partnerskich w prawie polskim, z uwzględnieniem doświadczeń zagranicznych. Omówione zostało orzecznictwo sądów europejskich i konstytucyjnych, a przeprowadzone badania przyczyniły się do sformułowania postulatów *de lege ferenda*, co zgodnie z założeniem monografii, pozwoli na wyznaczenie zakresu swobody i granicy regulacyjnej ustawodawcy zwykłego w instytucjonalizacji związków partnerskich w prawie polskim.

Publikacja jest adresowana do pracowników naukowych, komparatystów i szerokiego kręgu osób chcących zgłębić bądź poszerzyć wiedzę w zakresie prawnej regulacji związków osobistych stanowiących alternatywę wobec tradycyjnego

małżeństwa. Przystępny sposób ukazania tak delikatnej społecznie problematyki służy też samym zainteresowanym, którzy za granicą zarejestrowali związek partnerski lub zawarli małżeństwo z osobą tej samej płci.

Paulina Jankowska

DOI: 10.14746/spp.2016.1.13.9